

Romana Jurčíčková, **Barbora Markéta Eliášová a obraz Japonska v české společnosti ve dvacátých letech 20. století**, Pedagogická fakulta Univerzity Karlovy v Praze, bakalářská práce, 2011, 78 s. Přílohy: textové (s. 79 – 82), obrazové (s. 84 – 88).

Oponentský posudek

Bakalářská práce Romany Jurčíčkové mapuje badatelsky zajímavý terén, kterému se v české historiografii dostává v posledních letech stále větší pozornosti. Studium cestovatelství má pochopitelně mnohaletou tradici, ale teprve v nedávné době upoutaly pozornost historiků písemné i vizuální reflexe „*cizího, jiného, exotického*“ z přelomu 19. a 20. století, respektive z časů první republiky. Jak dokládá mimo jiné také předkládaná práce, mnohé již bylo vykonáno: řada archivní zdrojů byla zpřístupněna, vyšly edice relevantních pramenů, existují slovníkové příručky. V loňském roce se dokonce objevila objemná syntéza, jež se snaží nastínit dějiny českého cestovatelství „od počátku do dneška.“ Právě dílo Michaela Borovičky však naznačuje, že celá řada otázek zůstává neřešena či opomenuta.

Vzmemme-li za příklad Barboru Markétu Eliášovou, můžeme se ptát, proč ji Romana Jurčíčková po vzoru Michaela Borovičky pokládá za „největší znalkyni japonské společnosti a jejího života,“ kterou bychom v Československu dvacátých let 20. století našli (Borovička, 2010, s. 590 cituje Jurčíčková, 2011, s. 16). Konstatování, jež je mírou své obecnosti v přehledové práci (patrně přípustné i bez většího dokazování, představuje pro drobnohlednou studii, jež si cestovatelku zvolila za „nejvýznamnější osobnost“ (Jurčíčková, 2011, s. 8), problém přímo klíčový. Ba co víc, vzhledem k tomu, že dosud neexistuje cestovatelčina životopisná monografie, odvíjí se od jeho řešení také přínos a význam práce.

Soudě podle názvu i úvodu, měla Romana Jurčíčková k takovému řešení dobře nakročeno. Nespokojila se pouze s publikacemi, ale zkoumala písemnou pozůstalost B. M. Eliášové uloženou v knihovně Náprstkova muzea. Hodlala reflexe cestovatelky porovnat nejen s dobovými „obrazy“, které o Japonsku pro potřeby českého publika vytvářeli další cestovatelé (Kořenský, Hloucha, Šimon, Svojsík), ale také Češi v Japonsku dočasně usedlí (Letzel, Hora). Vzala v potaz nejen publikované práce, ale také soukromou korespondenci, nejen novinové články, ale také beletristická díla. Od počátku si uvědomovala, že všichni dotčení „objevovali“ Japonsko v době významných politických, společenských a kulturních změn, které se dotýkaly nejen „Země vycházejícího slunce“, ale také „Země v srdci Evropy“.

Uvedené předpoklady však autorka zúročila jen velmi skromně, chtělo by se říci nedůsledně. Pokud už zaměřila svou pozornost na B. M. Eliášovou, proč opomenula část pozůstalosti uloženou v Literárním archivu Památníku národního písemnictví? Podnětný, zejména z hlediska obratnějšího tázání, by pro ni byl býval také článek Heleny Heroldové „Česká žena na cestě do Orientu. Životní příběh cestovatelky Barbory Markéty Eliášové“ (*Dějiny a současnost*, 2005, 27/12, s. 14—17). Pakliže v práci usilovala především o srovnání individuálních cestovatelských představ o Japonsku, proč se v kapitolách věnovaných J. Koženskému (s. 22—26), J. Letzelovi (s. 27—31) a K. J. Horovi (s. 31—33) s jejich reflexemi Japonska nesetkáme? Stručné srovnání, podložené pohříchu spíše informacemi „z doslechu“ než citacemi z pramenů, se tak věnuje pouze pohledům B.M. Eliášové a J. Hlouchy (s. 38—39). Otázka, kdo z nich byl větším znalcem japonské společnosti a života se však aktualizuje na jiných místech a nepřímo. Ani tehdy ale Romana Jurčíčková nezkoumá, proč „znalectví“ obou J. Letzel zpochybnil, proč J. Hloucha kritizoval přednášku B.M. Eliášové nebo proč o její kritice na adresu roztockého souseda nemáme žádné doklady. Teprve ve čtvrté kapitole nabízí autorka citace z pramenů, popřípadě parafráze z publikovaných prací, z nichž před čtenářem vyvstává detailnější „obraz“ Japonska, jenž byl v českém prostředí k dispozici ve dvacátých letech 20. století. Pokus dostat názvu této kapitoly, *Proměny vnímání japonské společnosti*, je však předem odsouzen k nezdaru, neboť autorka se snaží srovnat nesrovnatelné: slovníkové definice a plastickou mozaikou cestovatelských postřehů. Ne náhodou jsem proto v úvodu zvolila formulaci „mapovat badatelský terén“, abych shrnula, v čem spočívá hlavní přínos bakalářské práce Romany Jurčíčkové. Na základě uvedených skutečností se domnívám, že autorka si připravila dobrý výchozí bod pro další bádání, obeznámila se z různými typy pramenů, rozvrhla odpovídajícím způsobem téma. Nepodařilo se jí však vhodně rozčlenit a propojit výsledky dosavadní výzkumu, naplnit ambiciózní cíle odpovídajícím obsahem. Práci hodnotím jako velmi dobrou a pevně doufám, že se stane základem úspěšnějšího magisterského projektu.

V Praze, dne 6. srpna 2011

PhDr. Hana Havlůjová